

ADRESSE Ola Roald AS Arkitektur
Øvre Langgate 50 – Tønsberg
Øvre Slottsgate 7 – Oslo
Pb. 274 Sentrum, 3101 Tønsberg

TELEFON 33316471

Kulturminnedokumentasjon

Detaljregulering for gnr. 160 bnr. 190/191
Langhaugen videregående skole i Bergen kommune

November 2022
Rev. 01 – 10.01.2023

// INNHOLD

KAP. 1 // INNLEDNING.....	3
PLANSTATUS.....	4
KAP. 2 // OMRÅDETS HISTORIE	6
ÅRSTADPLANEN	8
KAP. 3 // BYGNINGSMILJØ	9
GENERELL BEBYGGELSE.....	9
LANGHAUGEN VIDEREGÅENDE SKOLE.....	12
KAP. 4 // ANDRE KULTURMINNER OG VERNEVERDIGE BYGNINGER	18
FRIDALEN SKOLE.....	19
FRIDALEN KIRKE.....	20
STAVANGERSKE POSTVEI.....	21
KAP. 5 // NYTT PLANFORSLAG.....	22
KAP. 6 // AVSLUTNING.....	31

Vedlegg:

13B Kulturminnedok - tegninger eksisterende bygg Langhaugen

13C Tilstandsvurdering gymbygget datert 11.11.2022

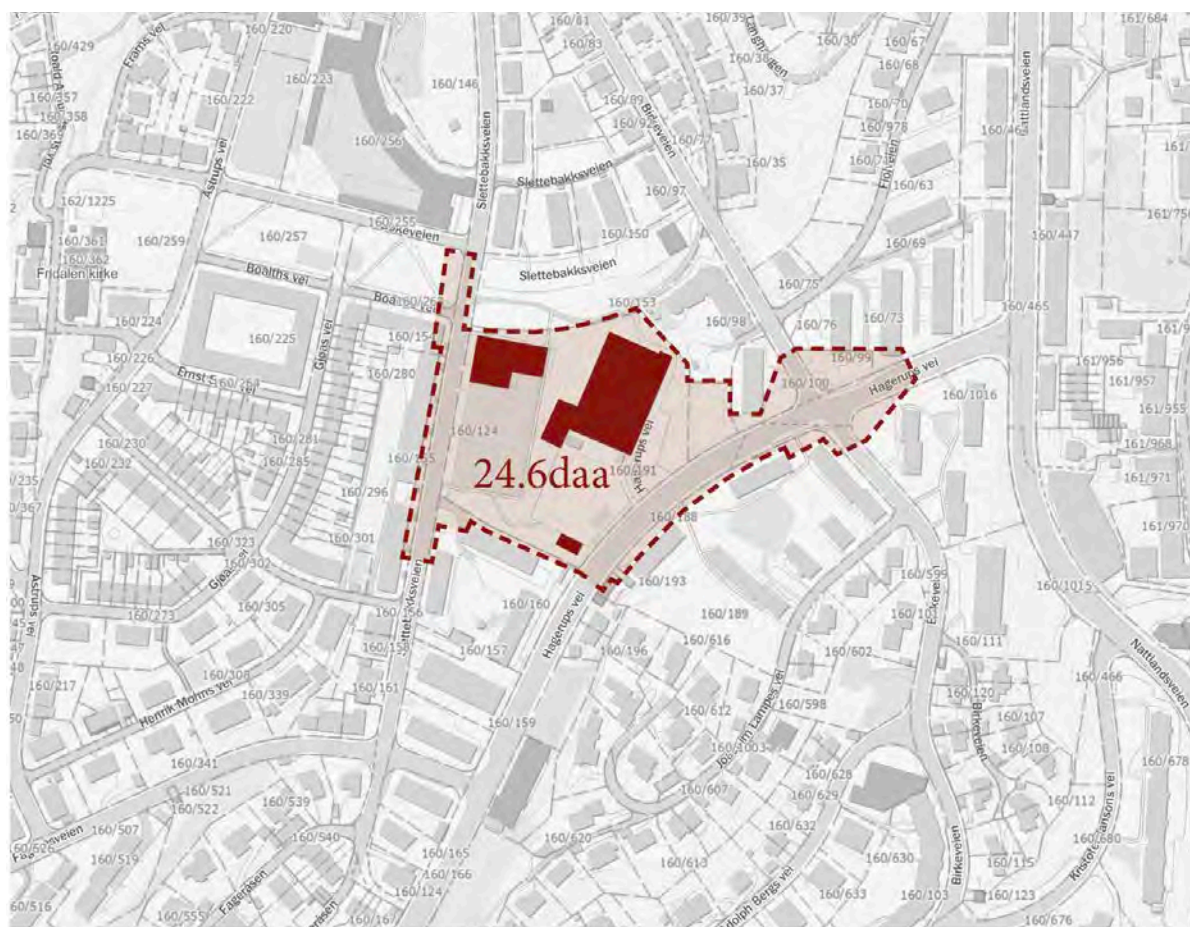
KAP. I // INNLEDNING

Kulturdokumentasjonen er utarbeidet i forbindelse med detaljreguleringen for gnr. 160 bnr. 190 / 191 av Langhaugen videregående skole i Bergen kommune. Tiltakshaver er Vestland Fylkeskommune.

Formålet med reguleringsplanen er oppføring av et nytt undervisningsbygg med tilhørende idrettshall, som vil bli en utvidelse av skoleanlegget. Det nye bygget ønskes etablert sør-vest på området der det er grusbane i dag. Planforslaget forutsetter riving av eksisterende gymsal etter ferdigstillelse av nytt bygg, for å sikre hensiktsmessig bruk og styrke forbindelsen til Fridalen skole gjennom grøntdraget. Det er utarbeidet tilstandsrapport for gymbygget, som også omtaler kulturhistorisk verdi, bruk og tilstand på bygg.

Planområdet ligger på Landås, vest for Nattlandsveien, i et homogent boligområde med leilighetsbygg fra 50- og 60-tallet i bydel Årstad. Hovedadkomstveien til planområdet er Hagerups vei i sør-øst og Slettebakksveien i sør-vest. På nordsiden av planområdet er det grøntdrag som strekker seg nord-vest mot Fridalen skole. I sør og nord-øst grenser planområdet til boligområder.

Det er tre eksisterende bygg fra 60-tallet innenfor planområdet: Langhaugen videregående skole, gymsalen og vaktmesterboligen. Den totale bygningsmassen i planområdet er på 3143 m² BYA.

PLANSTATUS

Området er i gjeldene kommuneplan for Bergen avsatt til offentlig bebyggelse. Planområdet ligger innenfor hensynssone bevaring kulturmiljø H570_3, Landås og buffersonen for kirkebygg – Fridalen kirke.

I kommunedelplan for Årstad/Fana/Bergenuhus. KDP Landås fra 1996, ligger skolen som offentlig bebyggelse og i hensynssone- bygning med høy verdi (B).

I delrapporten for Landås kommunedelplan fra 1993 "Verneverdige bygninger og bygningsmiljøer i bydelen Landås" er det beskrevet at bygninger betegnet som klasse B, betyr:

"Andre bygninger med høy verneverdi. Dette er bygninger som av antikvariske, arkitekturhistoriske, kulturhistoriske eller historiske årsaker bør bevares. Kategorien omfatter både typiske og helt spesielle bygninger."

I bestemmelsene til KDP §4.1 står det:

Registeret "Verneverdige bygninger og bygningsmiljøer i Landås bydel" gjelder som retningslinje ved all behandling av søknader om endring og påbygg samt søknader om riving av eksisterende bebyggelse i bydelen. Ved all byggesaksbehandling i bydelen skal søknaden sjekkes mot dette registeret.

Søknader som nevnt i §4.1 gjelder eller berører bygninger som i registeret "Verneverdige bygninger og bygningsmiljøer i bydelen Landås" er angitt som bygninger med høy verneverdi, skal søknaden vurderes av Fylkeskonservatoren før behandling i bygningsrådet. Vurderingen skal gjøres ut fra den beskrivelse av angjeldende bygning som finnes i registeret.

Hensynssone H570-3

Planområdet ligger i sone KP2108 Angitt hensyn - Bevaring av kulturmiljø H570-3. I utfyllende informasjon til hensynssoner for bevaring kulturmiljø (H570), §35.5 KPA2018 står det følgende for hensynssonen for Landås:

Landås: (KPA 2018, Landås, 13) Et historisk særtrekk er den varierte lamellbebyggelsen med felles grøntområder på Landås som er den første av sitt slag i Bergen. Området er resultat av en omfattende og helhetlig planlegging av nye boligområder. Reguleringsplan for sydlig del er fra 1949, Slettebakksplanen. Denne ble utarbeidet av arkitektene Kristian Korff og Kåre Frølich. Områdene ble bygget ut i hovedsak i 1960-årene. Overordnet mål var å ta vare på landskapets karakter og avsette rikelig med friluftsområder. Åpen bebyggelse vektlagt med minst mulig privatiserte arealer, men med bearbejdede kantsoner, ulik grad av halvprivate/offentlige soner. Vektlegging av gode fellesareal og stort innslag av grøntareal. Variert bygningstypologi definerer delområdene. Inspirert av den amerikanske nabolagstradisjonen at en skulle være selvforsynt med servicetilbud. Den grunnleggende kvaliteten ved de funksjonalistiske bydelene, er den åpne bebyggelsen plassert som frittstående element i landskapet. De åpne grønne fellesområdene og de rene modernistiske form- og fasadeuttrykk i bebyggelsen er viktige karaktertrekk å bevare i bydelen.

- o Tiltak innenfor området må ivareta arkitektur, landskapskarakter, den åpne bebyggelsesstrukturen med fellesarealer, grøntstrukturer og friluftsområdet.
- o Nye tiltak må forholde seg til volum og høyder på eksisterende bebyggelse.
- o I plan- og byggesaker som berører kulturminner eller kulturmiljøer skal Byantikvaren gi en vurdering av tiltakets konsekvens med hensyn til kulturminneverdi.

I bestemmelsene til KPA §26.3.5 står det:

“For tiltak innenfor hensynssone kulturmiljø skal det legges særlig vekt på bygningsform og bebyggelsesstruktur.”

KAP. 2 // OMRÅDETS HISTORIE

□ Planområdet

1921

Landås regnes som en relativ ny bydel som har utviklet seg fra å være et jordbruksområde til en forstad i Bergen. I tidlig middelalder var jordgodset i Årstad under Alrekstad kongsgård, på 1500-tallet ble det overdratt til Lungegården. Området ble delt på flere eiere på 1600-tallet, og frem til 1800-tallet var det stort sett embets- og handelsmenn i Bergen som eide gårdene.

Med behov for utvidelse sørover begynte Bergen kommune allerede på 1890-tallet å kjøpe opp tomter i Årstad, og ved århundreskiftet var Årstad gård, gårdene ved Isdalen og Haukeland, i kommunalt eie. Denne ekspansjonen førte til at Landås området ble "innlemmet" av Bergen kommune i 1915. Boligmangel og den store bybrannen i 1916 førte til at en rask utbygging av Årstad ble satt i gang. Tomter som tidligere var lystgårder med parkområder, lagt ut etter engelsk mønster, ble omregulert til boliger.

En forutsetning for at Landås skulle fungere som en forstad av Bergen, var å bygge ut et velfungerende kollektivtilbud. Allerede i 1910 ble Bergensbanen åpnet og jernbanespooret omlagt slik at den tidligere stasjonen for Vossebanen i Solheimsviken ble flyttet til Kronstad. Jernbanetrafikken over Nesttun ble lagt ned i 1965, det ble diskutert omlegging av jernbanen i forbindelse med planleggingen av Årstadplanen. Det ble satset i stedet på trikk med trikkelinjer anlagt sørover til Fridalen i 1924, og i årene etter andre verdenskrig ble det supplert med buss- og trolleyforbindelser.

Denne utbyggingen førte til at de gamle gårdsanleggene i dag har gått tapt, men det finnes fremdeles noen rester som er bevart: Hovedbygningene på Landås samt løa med flere uthusbygninger på Slettebakken. Disse ble fredet i 1927.

Historisk utvikling

1957

1970

1980

1997

Kartgrunnlag : Bergen kommune

2016

2022

ÅRSTADPLANEN

Det første store utbyggingsområdet som Bergen kommune startet var Bergendalens midtre del, reguleringsplanen omfattet hele den østlige delen av tidligere Årstad kommune og ble kalt Årstadplanen. Denne ble utarbeidet av arkitekt Schumann Olsen i 1922. Planen ble sentrert om Hauklandsvannet og regnes som et pionerprosjekt og vellykket eksempel på periodens byplanlegging.

Utbyggingen før 1940 er utført etter den opprinnelige reguleringsplanen, der flere av boligområdene har en utforming som er representativ for periodens boligplanlegging, med påvirkning fra utenlandske hagebyer og forsteder. Et viktig grep i reguleringsplanen var plasseringen av kirke og skole, der Fridalshøyden og Langhaugen skulle utgjøre to utkikkspunkter i et område knyttet sammen med grøntstruktur. Reguleringsplanen for Langhaugen skole fra 1951 følger denne ideen.

Planene om et stort sentralt parkområde ble ikke realisert fordi tomteutnyttelsen ble langt høyere enn opprinnelig planlagt. Hovedvekten av bebyggelsen i området består derfor av lave boligblokker. De primære elementene fra Årstadplanen er likevel fremdeles synlige: hagebyideen, moderne funksjonalistisk boligutbygging som er terrengtilpasset, og grøntstrukturer som knytter sammen offentlig og lokal næringsbebyggelse.

Privatbilismen har i årene etter utbyggingen på Landås medført større problemer med tanke på parkeringsmuligheter. Den opprinnelige reguleringsplanen la vekt på et godt kollektivtilbud og gatestrukturene ble utformet med liten vekt på bilen som hovedtransportmiddel. Det ble nødvendig med reguleringsendring der veisystemet ble oppdimensjonert for å bedre veiene for biltrafikk. I 1951 ble Hagerups vei omregulert fra 11 til 16 meters bredde. Privatbilismen har gjort nye områder tilgjengelig for utbygging, men samtidig spredt boligområdene slik at beboere som ikke har tilgang til bilbruk, får et dårligere servicetilbud.

Figur 1 Foto: Fridalen 1961 (Widerøes flyveselskap. Billedsamlingen Universitetet i Bergen)

KAP. 3 // BYGNINGSMILJØ

GENERELL BEBYGGELSE

Planområdet ligger inntil Fridalen-parken, og et viktig element fra Årstad-planen var at sentrale institusjonsbygg, som Fridalen skole, Fridalen kirke og Langhaugen skole ligger inn mot grøntdraget. Disse har en spesiell utforming, og er i egenskap av plassering og utforming bebyggelse som skal skille seg ut i området. Boligbebyggelsen som hoveddelen av Landås består av, kan karakteriseres som generell bebyggelse, og selv med ulikt uttrykk, oppleves boområdene som ensartet. Planområdet er i hovedsak omkranset av lavblokker, i form av lamellbebyggelse og karrébebyggelse, men nærområdet er variert, og det er også villabebyggelse i kort avstand til planområdet. Boligbebyggelsen er i hovedsak lavblokk-bebyggelse over 3-4 etasjer. Valmet tak og saltak er dominerende takformer, og tegl eller pusset mur er hovedfasademateriale, med noen unntak i trekledning. Bebyggelsen har enkel geometri, og ingen ornamentikk i fasader eller rundt vindu. Flere av bygningene er endret i nyere tid, ved etterisolering eller andre arbeider på fasade. Boområdene karakteriseres av de grønne, åpne fellesarealene mellom husene. Bebyggelsen er gjerne tett, men frittstående, omkranset av grønne arealer.

Figur 2 Hagerups vei/Birkveien - lamellbebyggelse (foto: ORA)

Figur 3 Øverst: Karrébebyggelse i Slettebakksveien. Nederst: Lamellblokker sør for Langhaugen skole (foto: ORA)

Figur 4 Fridalen-parken (foto: ORA)

Figur 5 T.v. Mellom husene - Karrébebyggelse i Slettebakksveien 1. Ø. høyre: Mot Fridalen skole. N. høyre: Slettebakksveien (foto: ORA)

Figur 6 Lamellbebyggelse med fasader mot Fridalen-parken (foto: ORA)

LANGHAUGEN VIDEREGÅENDE SKOLE

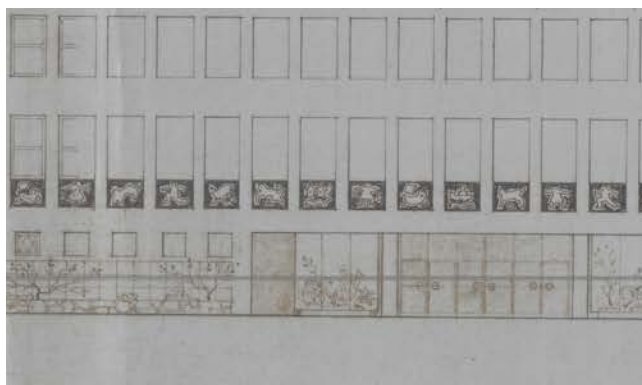
- Adresse: Hagerups vei 17, 5093 Bergen
- Byggeår: 1961
- Arkitekt: Byarkitekt Eystein Michaelsen, Bergen kommune
- Hovedmateriale: Mur
- Etasjer: 3

Anlegget består av undervisningsbygg, vaktmesterbolig og gymsal/dansesal. Undervisningsbygningen beskrives av arkitekten som «en hallskole etter fagromprinsippet». Her ligger undervisningsrommene gruppert rundt en stor to-etasjes åpen sentralhall .

Figur 7 Skolen sett fra sør - dagens hovedinngang midt i fasaden (foto: ORA)

Undervisningsbygget har et modernistisk formspråk med mur som hovedmateriale. Opprinnelige bygningstegninger viser ulike figurer/fliser under vindusbånd på fasade mot sør, men disse er tildekket eller erstattet med fargede plater. Skolen har en del fine kvaliteter, men bærer preg av manglende vedlikehold over tid. Byggets fasade var opprinnelig pusset med grønt mineralittpus, deler av dette er synlig på mellombygget. Dette er en tidstypisk overflate som også er krevende å vedlikeholde. I senere tid er fasadene malt på nytt med en grågrønn maling uten pustende egenskaper, noe som har ført til skjolder og saltutslag i fasadene.

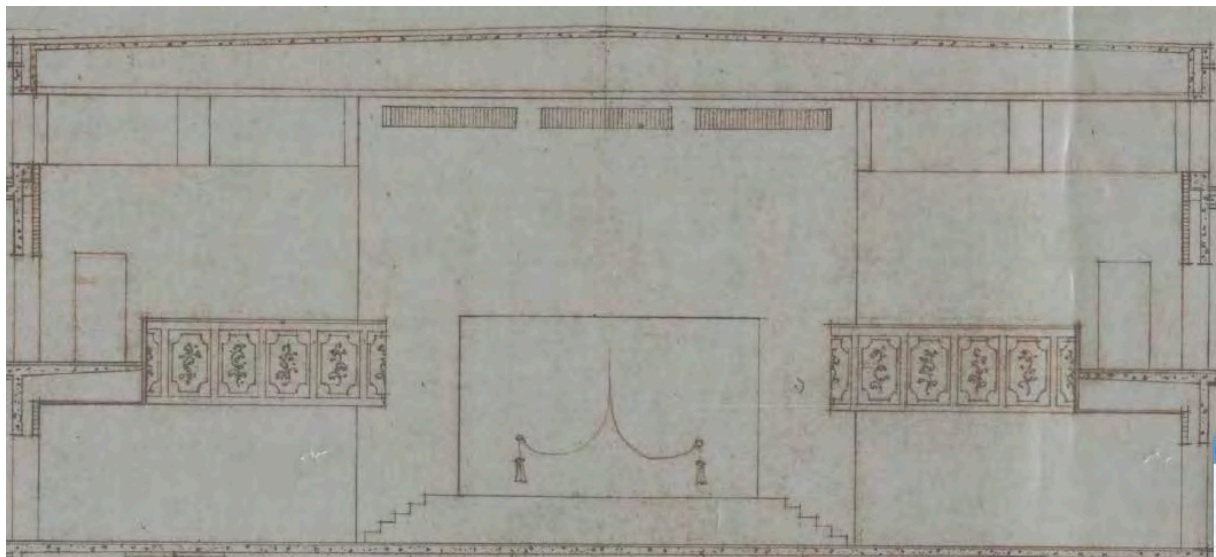

Figur 8 Utsnitt av fasadetegninger som viser dekorerte fliser under vinduene. T.h. Mineralittfasade på mellombygget (foto: ORA)

Det er også lagt nye beslag på deler av gesimsen etter at taket ble etterisolert og teknet på nytt i 2021, noe som forsterker «lappeteppe»-uttrykket, med ulike grønnfarger, type puss og beslag på alle byggets fasader. Det er har ikke vært mulig å få oversikt over alle bygningsmessige endringer på bygget siden det ble bygget – men observerte endringer dreier seg da altså om utvendig fasade med materialer og beslag. Det er også satt inn en heis innvendig for at bygget skal være universelt uformet, samt en trappeheis ved siden av scenen. Etablering av heisen førte også til at byggets tidligere hovedinngang (figur 9) fikk en underordnet betydning, og hovedinngang med garderobe nå er fra plassen mot sør. Inngangsdøra fra sør er byttet ut til dører med automatikk.

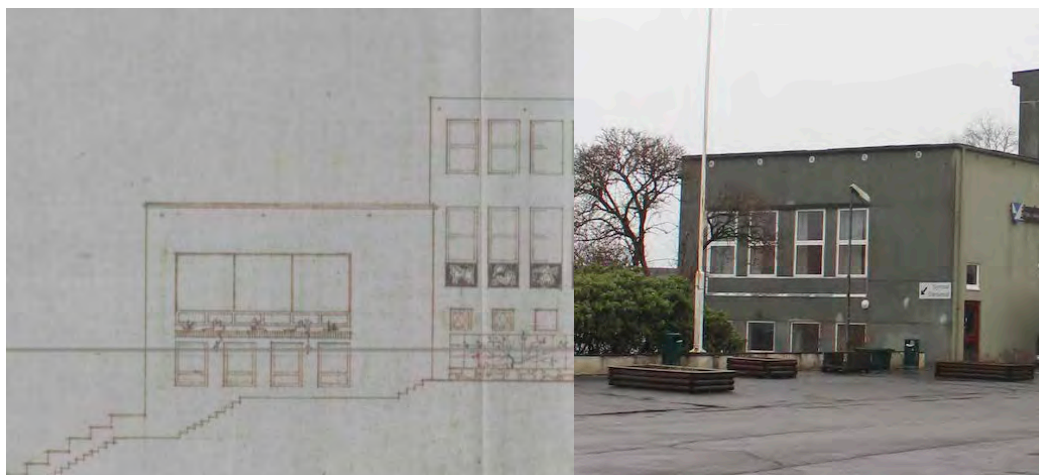
Basert på snitt-tegninger kan det også se ut til at ornamenter på balkongene i aulaen er malt over. Om dette aldri ble laget som tegnet, eller om det er en endring, er ikke kjent. Himlingsplatene under balkongene er skiftet ut. Originale armaturer er beholdt, men innmaten er oppgradert til ny teknisk standard for belysningsutstyr.

Figur 9 Utsnitt av bygningstegninger - snitt: her er balkongene dekorert i tegning.

Det er gjort andre justeringer innvendig med tanke på funksjonsfordeling i rom. I tillegg er kantinen bygget om til øvingsrom. Utvendig er det satt opp overdekte sykkelkur ved inngangene.

Det er avvik mellom tegninger og faktiske fasader for mellombygget. Det er ingen kjent ombygging av denne fasaden, og det er sannsynlig at fasaden for mellombygget aldri ble bygget som tegnet.

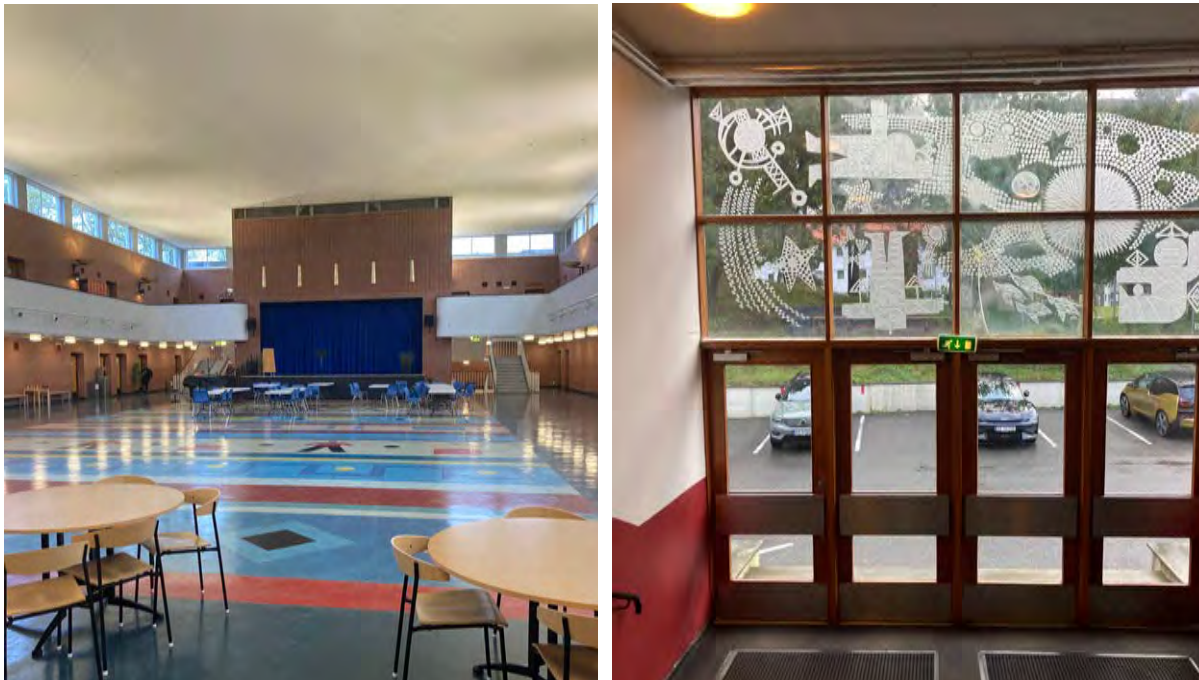

Figur 10 Fasadetegninger av mellombygget - og faktiske fasader

I rapport fra fylkeskommunen (Windsholt,2006) beskrives følgende kvaliteter som bør ivaretas: *Eksteriøret som helskap (også fargebruk), inngangsparti, aulaen med gallerier og fellesområdet generelt. Originale lamper, rekkverk, og dører. Gulvet i aulaen, kantinen og musikklokalet.*

Bygget er et godt eksempel på 60-tallets skolearkitektur, herunder interiøret og er i KDP Landås definert som et bygg med høy verneverdi; en svært opprinnelig og tidstypisk skolebygning fra perioden med fine arkitektoniske kvaliteter.

Figur 11 Sentralhallen med balkonger og scene. T.h. eldre hovedinngang med sandblåst vindusdekorasjon (foto: ORA)

Figur 12 Fasaden mot øst. Lik vindusinndeling i stramme vindusbånd. Også her er det synlig manglende vedlikehold. (foto: ORA)

Figur 13 Skolen sett fra grusbanen i sørvest. Skolen ligger på en høyde i landskapet.

Landskap

Langhaugen skole er en enkeltstående, offentlig bygning, som ligger på en høyde og er godt synlig i landskapet og inn mot grøntdraget i Fridalenparken. Utomhusanlegget består av en asfaltert flate på øvre skoleplass, og en større grusbane på nedre skoleplass, og er ikke tilrettelagt for aktivitet eller opphold for elever eller nærmiljø. Utomhusanlegget har ingen verdi for kulturmiljøet i dag.

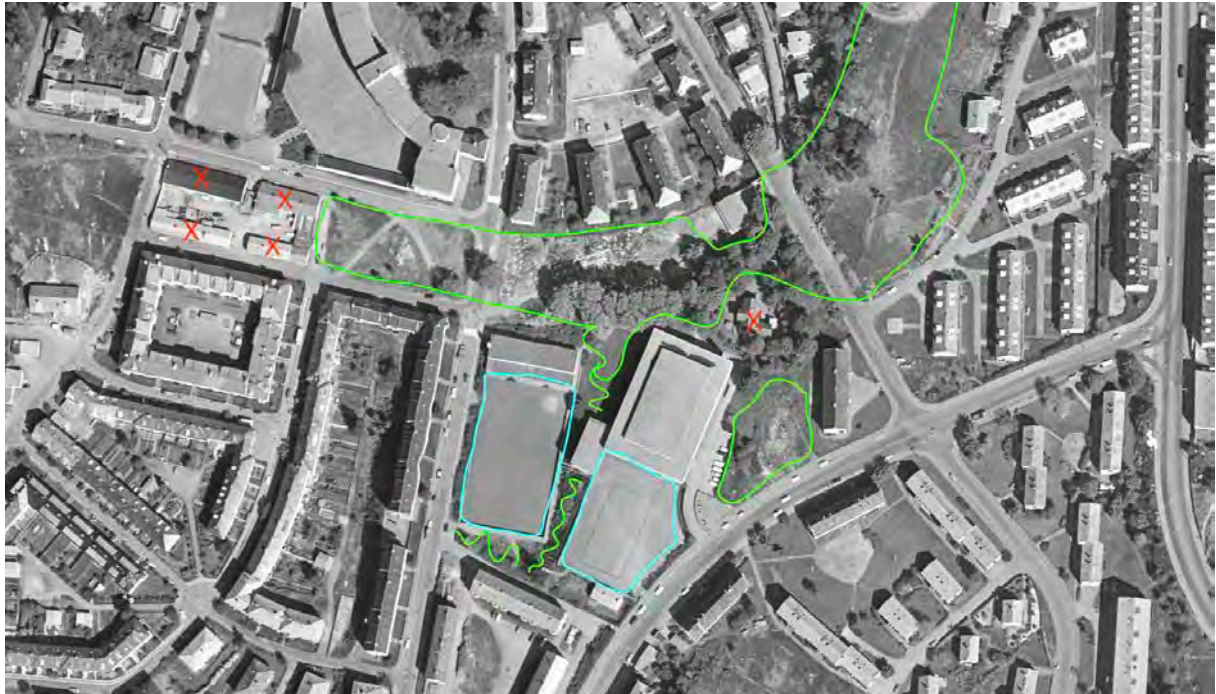

Figur 14 Ortofoto fra 1951

Før Langhaugen skole ble etablert, var hele området bygget ut med mindre lamellblokker, og Fridalenparken var ikke koblet sammen til et sammenhengende grøntdrag. Ortofoto fra 1951 viser en ganske utbygget kolle med fragmenterte grøntarealer. Det er ikke mulig å se terreng i flyfoto, men det

var antageligvis noe tilsvarende terrengformasjoner, eller i det minste høyder som finnes i området i dag.

Figur 15 Ortofoto fra 1971

Etter at skolen ble bygget i 1961, ble også noe av bebyggelsen i Fridalenparken revet, slik at det oppstod et lengre, sammenhengende grøntdrag. Trerekken med store trær nord for skolen er fremdeles intakt. Langhaugen skole ble bygget på en høyde med forsterket tilknytning til et grøntområde, mens ballbanen og gymsalen ble etablert på en flate på nivå med Slettebaksveien. Dette platået var trolig allerede etablert når en ser plasseringen av lamellblokkene langs Slettebaksveien i 1951.

Figur 16 Ortofoto 2013

Fram til i dag har det skjedd noen få endringer i landskap og bebyggelse. Ytterligere fire bygg i Fridalenparken er revet, slik at det nå er et sammenhengende grøntdrag helt til Fridalen kirke. Det har også blitt bygget et leilighetsbygg med barnehage som snevrer inn Fridalenparken der hvor den treffer Birkenveien. Landskapet rundt Langhaugen skole er samlet sett uforandret siden det ble bygget, med unntak av en utvidelse av gymnastikkbygget.

Gymnastikksal

Gymnastikksalen omtales i egen tilstandsrapport. Gymnastikksalen har lav bruksverdi og dårlig byggeteknisk tilstand, og i forbindelse med bygging av nytt skolebygg, søkes gymsalen revet.

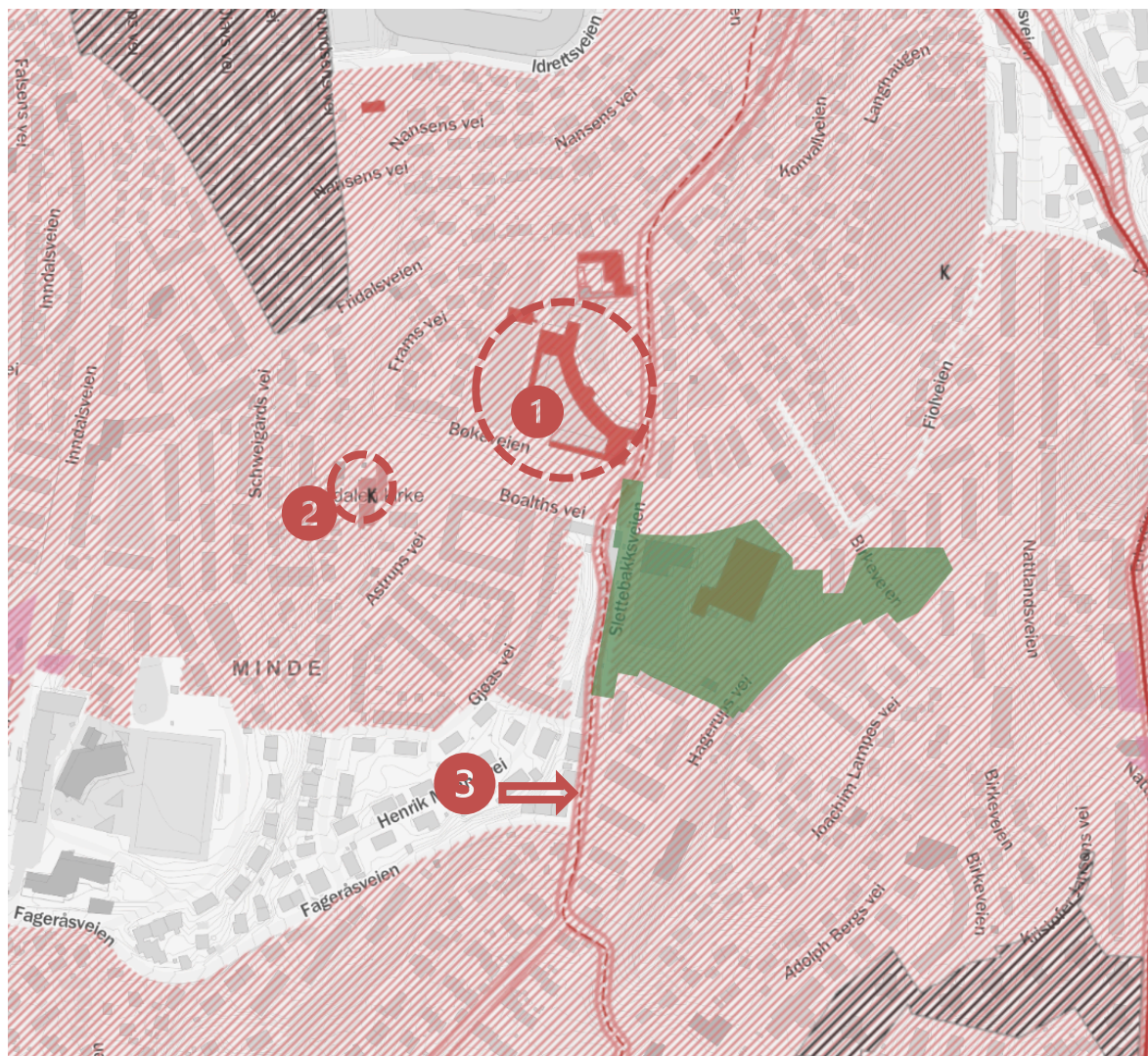

Figur 17 Gymnastikksalen har dårlig byggeteknisk tilstand og liten bruksverdi for skolen (foto: ORA)

KAP. 4 // ANDRE KULTURMINNER OG VERNEVERDIGE BYGNINGER

I nærheten av planområdet er det andre bygninger og objekter som kan ha innvirkning på reguleringsplanen eller som supplerer informasjon om kulturmiljøet på Landås. Langs Fridalenparken ligger andre offentlige bygg, slik som Fridalen skole (verneverdig bebyggelse) og Fridalen kirke (fredet etter kommunalt vedtak). I tillegg går også et historisk veifar forbi området. Det er også andre kulturminner eller kulturmiljøer av interesse lenger unna planområdet, men disse er ikke av relevans for reguleringsplanen, og omtales ikke i denne rapporten.

	Planområdet		KP2108 Angitthensyn - bevaring av kulturmiljø
	Offentlig bebyggelse		KDP Hensynssone
	Tekniske og industrielle kulturminner		Historisk ferdsel jernbanetrase
	Kulturminner fra Askeladen		Historisk veifar

FRIDALEN SKOLE

1

Fridalen skole ligger i Bøkeveien 19 i Årstad bydel i Bergen. Skolen stod ferdig i 1939, og inneholdt 28 klasserom, gymnastikksaler, matsal, kinosal m.m. Arkitekt var byarkitekt Kaspar Hassel (1877-1962), han tegnet for øvrig mange av de store byskolene. Skolebygningen har en karakteristisk og monumental nyklassisistisk utforming med streng symmetri. Bygningen er sentrert om et forhøyet sentralt midtparti med fløyer plassert i en svak bue om skoleplassen. (kilde: bergenbyarkiv.no)

Fridalen skole er nok et eksempel på ett av hovedgrepene i Årstad-planen; etablering av et stort felles uterom, med offentlige bygninger henvendt mot parken. Fridalen skole har en særegen arkitektur og en størrelse som skiller seg vesentlig fra annen bebyggelse i området.

Figur 18 Fridalen skole med fasade mot Fridalen-parken. Foto fra 50-tallet (Foto: Bergen byarkiv, W. Jørgensen)

Figur 19 Skråfoto med Fridalen skole henvendt mot parken. Langhaugen vgs. kan ses øverst i høyre hjørne (foto: gulesider.no)

FRIDALEN KIRKE

Fridalen kirke, Roald Amundsens vei 100, ble vigslet 6. mai 1937 som kombinert interimskirke og menighetshus for den sørlige delen av Årstad prestegjeld. Kirken, som er oppført i pusset og kalket mur med skiferkledd valmtak (ark. Peter Andersen), har rektangulær grunnplan med skipet i nord og et smalere kor i sør. Lengst i nord ligger våpenhuset med klokkerkontor, og fikk senere et femkantet påbygg i sør med sakristi og prestekontor. Taket er kronet av en kobberteppet takrytter. Ved en ombygging/restaurering 1952–62 ble det bl.a. innredet en menighetssal i kjelleren. 1983–85 ble kirken påbygd mot nord, og antallet sitteplasser økte fra de opprinnelige 250 til 400. Et frittstående tårn ble reist. 1991 fikk kirken en stor klokke, montert i tårnet, i gave fra Arild Haaland. (kilde: bergenbyarkiv.no)

Figur 20 Fridalen kirke, med et karakteristisk inngangsparti (foto: Fridalen kirke)

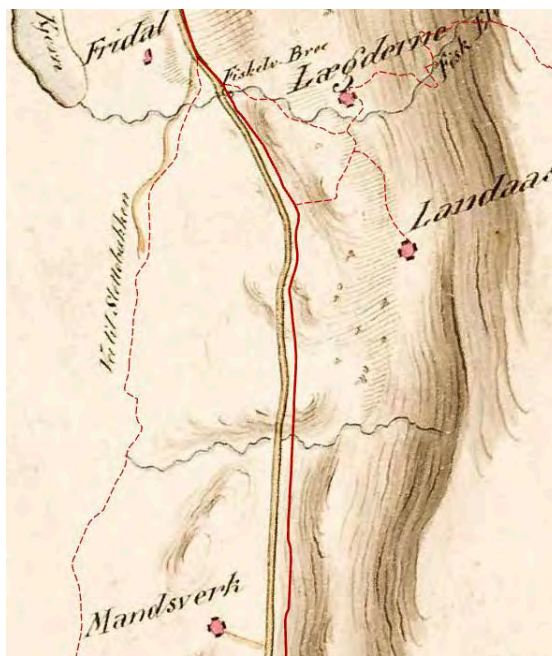
Figur 21 Over t.v. Skråfoto av Fridalen kirke sett fra nord. Fridalensparken strekker seg sørover. T.h: Fasade mot nord (foto: gulesider.no/Fridalen kirke)

STAVANGERSKE POSTVEI

Postveiene, landverts postruter fra Bergen til Stavanger, Christiania og Trondheim, opprettet etter innføringen av postvesenet i Norge 1647. Rutene til Stavanger og Trondheim ble først regelmessige fra 1786. Stykkevis er de gamle postveiene fremdeles synlige i terrenget. Etter omleggingen av Christianiaveien 1783 var den felles for rutene til Stavanger og Christiania over Kalfaret og Kalvedalen til Haukeland. Stavangerske postvei ligger delvis parallelt med Christianiavegen langs Bergensdalen.

Postveien, der den passerer planområdet, ligger i Slettebakksveien, og det er ingen synlige deler av den historiske postveien før en kommer til Christieparken, der steinkloppen over bekken i Christieparken i Fridalen er den eldste eksisterende bro i Bergen og en parsell av veien. Derfra gikk «Den stavangerske Postvej» gjennom Sanddalen til Midtun, over Ulsmåg til Birkeland, videre over Vallaheiene, Hatlestad, Sandven, Kalandseid og Søfteland sørover gjennom Os. (kilde: Bergen byarkiv)

Figur 22 Øverst t.v.: postveien i dagens situasjon følger Slettebakksveien. Øverst t.h: postveien i kart fra 1829. Neders: Bergens eldste bro i Christieparken. (kilder: bergenskart.no/vestlandsnytt)

KAP. 5 // NYTT PLANFORSLAG

Det er utarbeidet et planforslag for Langhaugen videregående skole, som legger til rette for bygging av et nytt skolebygg i sammenheng med eksisterende skolebygg. Planforslaget vil påvirke verneverdig kulturminne – Langhaugen videregående skole, og kulturmiljøet Landås. Vestland fylkeskommune har gjennomført en pris- og designkonkurranse for nye Langhaugen skole, og planforslaget baserer seg på vinnerforslaget.

Det skal bygges et nytt skolebygg på dagens grusbane, og bygget utnytter høydeforskjellen i terrenget, slik at nytt skolebygg knyttes både til øvre skoleplass og hovedinngangen der, og til Slettebakksveien og Fridalensparken. For å redusere bygningsvolumet, er idrettshallen i sin helhet lagt under bakken, og uteområdene på øvre skoleplass er utvidet ut over taket.

Figur 23 "Solbakken" knytter seg til Slettebakksveien og øvre skoleplass. Skolebygget er avtrappet for å åpne siktlinjer opp mot eksisterende skolebygg. Fasadene er i rødt tegl, lik boligbebyggelsen i Slettebakksveien, og grønn, slik som Langhaugen skole i dag. (ill: Ola Roald Arkitektur)

Beskrivelse av planforslaget

Langhaugen skole er en enkeltstående, offentlig bygning omkranset av lamellbygninger fra samme tidsperiode. Det viktigste strukturelle grepet i hagebyplanen til Landås er grøntdragene. «Både hagebyplanen og den funksjonalistiske boligbyplanen for Landås bydel la avgjørende vekt på å oppnå en helhetlig grønnstruktur i form av offentlige parker, idrettsområder og lekeområder. I den grønne strukturen ble også de offentlige institusjonene, skoler, kirker og spesialinstitusjoner inkludert i størst mulig grad.» (fra Stedsanalysen)

Eksisterende skolebygg og vaktmesterbolig er regulert som «bygg, kulturminner mm. Som skal bevares» i plankartet. Bestemmelsene sikrer bevaringshensynene, som i hovedsak dreier seg om form, farge- og materialbruk på eksteriør, og hallrommet med fargebruk på interiør. Bestemmelsene åpner likevel for endring av høyde og fasadeendringer som følge av behov for rehabilitering.

Figur 24 Bebyggelsen inn mot øvre skoleplass er lavere, og har tilsvarende fargebruk og rytme som hovedbygget. Nybygget utvider uteområdet og lager en ny vegg som rammer inn øvre skoleplass. (ill: ORA)

I tråd med overordnet planlegging, ligger skolen i forbindelse med grøntdraget. For å dempe landskapsvirkningen av ny bebyggelse, er gymsal og garderobes lagt under bakken. På den måten kan også åpenheten mellom Hagerups vei og Slettebakkveien opprettholdes. Tilbyggets plassering sørger for at hovedbygget fremdeles er det mest fremtredende i landskapet. Ny bebyggelse er også arkitektonisk tilpasset funksjonalismen fra 50-60 tallet. Tilbygget har flate tak, og tilsvarende dimensjoner på vinduer og tilsvarende rytmisk variasjon som hovedskolebygg. Den karakteristiske grønnfargen er brukt som gjennomgående fargeelement for nybygget. Tilbygget ligger inn i landskapet, slik at fasadene som vender mot hovedskolebygg er over to etasjer og underordnet høydene til hovedskolebygg. Til sammen danner de to bygningsdelene et nytt grønt byrom som ivaretar det historiske åpne og grønne preget i bydelen. Mot Slettebakksveien er fasadene høyere, men her vil variasjon i volumoppbygning og materialer gi et åpent og ledig inntrykk mot gateløpet. Forslaget forutsetter er riving av gymbygget for å frigjøre plass til utearealer og styrke tilknytningen til grøntdraget i området. Tilstandsrapport for gymbygget er utarbeidet og lagt ved planforslaget. Vaktmesterboligen skal beholdes.

Det er utarbeidet en formingsveileder med føringer til materialer og farger, volumoppbygging, byrom og ankomst, samt vegetasjon og uteområder, som iht. reguleringsplanens bestemmelse § 2.2, skal ligge til grunn for alle bygg og anleggsprosjekter innenfor planområdet. Den skal sikre arkitektonisk kvalitet og helhetlig utforming av nytt skolebygg til Langhaugen videregående skole.

Figur 25 Nybygg med uteområder mot Fridalensparken. Når gymbygget rives, kan grøntdraget utvides, og det oppstår nye siktlinjer fra parken og opp til eksisterende skolebygg. (ill: ORA)

Nytt bygg og uteanlegg for Langhaugen vgs. vil gi lokalmiljøet og bydelen et betydelig løft med utgangspunkt i bydelens historiske og arkitektoniske egenart. Iht. formingsveilederen sikrer nybyggets plassering og utforming at eksisterende skole fremdeles er det mest fremtredende på plassen, og byggegrenser i plankartet sikrer byggets plassering, høyder og avtrapping.

Figur 26 . Det kompakte og avtrappende nybygget forholder seg til volum og høyder på eksisterende bebyggelse for at eksisterende skolebygg forblir dominerende i bybildet fra de fleste retninger. Avtrapping mot Slettebakksveien deler opp lange fasader, og skaper nye rom mot gata.

Grepet med å grave ned idrettshallen, muliggjør et kompakt volum for resten av nybygget som ligger over bakken. I tillegg har nybygget sprang i fasaden og en voluminndeling som skaper små og store gate- og uterom, og som spiller på lag med ulike situasjoner rundt bygget.

Dette skaper sjenerøse uteareal og et sammenbindende byrom. Det legges opp til et arkitektonisk samspill mellom gammelt og nytt som både ivaretar den åpne landskapskarakteren og det eksisterende bygget som det mest fremtredende bygget i omgivelsene.

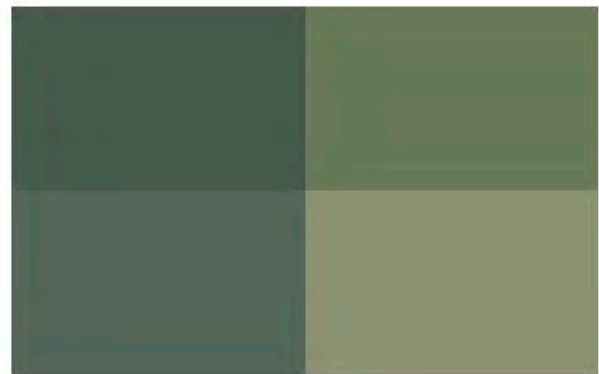

Figur 27 Illustrasjonen viser en kombinasjon av fasade og snitt. Den eksisterende skolen ruver over resten med en selvfølgelig sentral plass i det nye skoleanlegget. Ill: Ola Roald AS

Formspråk og arkitektur

Den eksisterende skolens modernistiske formspråk og materialbruk er videreført på flere måter. I likhet med mange bygg i området, har eksisterende skolebygg pussede overflater i form av mur, men unikt for skolen er den opprinnelig med grønne mineralittpuss. Tilleggende bygg i Slettbaksveien er i tegl.

Det planlagte nybygget er i gjennomgående solide materialer som bl.a. tegl og platekledning, men brukt hensynsfullt i forhold til bruk, nye teknikker og miljø. Dette er i seg selv en holdning til materialbruk med resonans i funksjonalismen.

Figur 28 I formingsveilederen er det satt retningslinjer for hvordan nybyggets material- og fargepalett skal være beslektet med eksisterende skolebygg og omgivelser, men ikke være identisk.

Grønnfargen fra eksisterende bygg videreføres på store deler av nybygget og rødfargen i eksisterende aula vil prege gulvet i nybyggets hjerte – både ute og inne. Dette vil også skape en flytende overgang mellom ute og inne som også korresponderer med modernismens idealer. Det er etterstrebet en opplevelse av helhet i arkitekturen hvor utformingen av nybygget ikke kopierer, men heller inspireres av kvaliteter i det eksisterende. Fasadenes struktur, taktilitet, vindustyper, glassfelt osv., har lignende proporsjon og rytme, men skiller likevel det nye og eksisterende i uttrykk og detalj nok til at nybygget får sin egenart. Dette bidrar også til at særpreget i det historiske skolebygget forbeholdes eksisterende bygg.

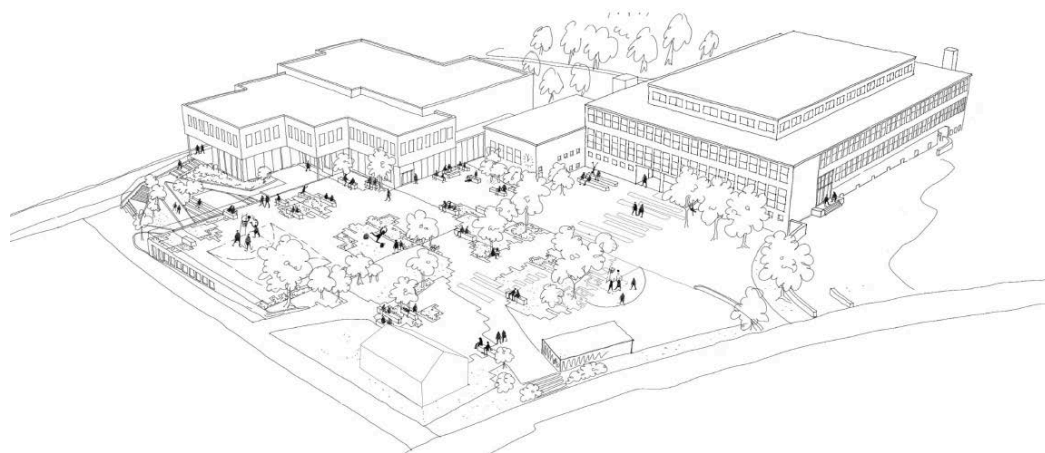
Planlagt bebyggelse underordner seg hovedbygget, men innehar mange selvstendige kvaliteter som nybygg. Det er planlagt åpne og aktive fasader rundt hele bygget, og det er ingen «bakside». Terrengfallet er utnyttet maksimalt, slik at en kan få nye, store utearealer, flere plassdannelser og et kompakt fotavtrykk.

På grunn av områdets verdsette planstruktur med boligbebyggelse rundt samlende grøntdrag som ideale, preges dagens situasjon av en åpen og tilgjengelig bebyggelsesstruktur med fellesarealer, grøntstrukturer og friluftsområder.

Uteområder

Like viktig som byggets utseende, er hvilke nye kvaliteter tiltaket tilfører området – kvaliteter som ikke finnes i området i dag. Skolens uteområder har i dag liten bruksverdi, verken for elever eller for nabolaget. Langhaugen skole ble opprinnelig plassert på en høyde inn mot grøntdraget Fridalparken – på den ene siden for å forsterke byggets offentlige egenskap og egenartede arkitektur, men også fordi plasseringen langs parken er en verdi i seg selv. Den offentlige parken er en viktig funksjon for nærmiljøet – den er åpen, lite programmert, grønn og tilgjengelig for alle. Parken skal binde sammen andre viktige, offentlige bygg på Landås. Planforslaget etablerer nye, aktive uterom som vil ha stor bruksverdi for området som en helhet. Det lages to sentrale uterom – ett mot nord inn mot parken, utformet som en forlengelse av parken, og ett i «skolegården», som utvides over taket på idrettshallen. Uteområdene er knyttet sammen med gode, universelle gangforbindelser, og det oppstår nye snarveier nord-sør og øst-vest. Nettopp det å styrke forbindelsen til Fridalparken, og lage nye snarveier som tilgjengeliggjør uteområdene er et grep som vil styrke kulturmiljøet, og som vil være helt i tråd med intensjonene i Årstad-planen.

Figur 29 De ulike soner gir liv til hverandre, og skolegården blir et stort knutepunkt mellom eksisterende og nytt bygg med differensierte soner for alle og enhver.

Tiltaket styrker universell tilgjengelighet ved å gjøre adkomsten fra øvre skolegård til Slettebakksveien trinnfri, i motsetning til dagens situasjon. Uterommene vil i større grad oppfattes som offentlige rom, og som en naturlig møteplass i bydelen. Utearealet mot sør er sjenerøse og gir rom for en stor variasjon av aktiviteter og arrangementer. Mot nord vil Fridalparken bli utvidet inn mot det nye skolebygget, bl.a. med ballbane, amfi utenfor konsertsalen og bevegelse videre til øvre skolegård gjennom smuget mellom nybygget og eksisterende mellombygg, eller inn i skolebygget via Slettebakksveien.

Bestemmelse § 3.1.1.4.d viser til retningslinjer i formingsveilederen for prinsipper ved utforming av utearealene. Intensjonen er at det nye anlegget skal forlenge de blågrønne strukturene i området og at skolens utearealer både fungerer som park for skolens brukere og som en trygg møte- og aktivitetsplass på kveldstid. De planlagte uteområdene er varierte, og med flere plassdannelser er det rom for mange ulike brukere, både i og utenom skoletid.

Planforslaget vil derved få positiv konsekvens med hensyn til kulturmiljøet ved at det planlagte tiltaket bevarer og forbedrer de verneverdige kvalitetene i både eksisterende bygg og bymiljø.

Gymnastikksal rives

Planforslaget forutsetter at dagens gymnastikk- og dansesal rives. Vedlagt tilstandsrapport beskriver byggets tilstand og bruksverdi, og oppsummert har bygget ingen arkitektonisk egenart, og ingen fellestrekk med Langhaugen vgs. bortsett fra grønnfargen. Bygget har svært dårlig teknisk tilstand, og arealene er ikke tilstrekkelig til å dekke undervisningsbehovet for Langhaugen videregående skole. I tillegg er det ikke mulig å tilrettelegge for en universelt utformet ankomst mellom skolebygget og gymbygget. Byggets plassering og utforming tilfører ingen kvaliteter til kulturmiljøet. Konsekvensen av at gymbygget rives vil være at det skapes en ny, åpen plass mot Fridalensparken, og konsekvensen ved riving vil være positiv.

Høyder

I den opprinnelige reguleringsplanen var plasseringen av kirke og skole viktig i organiseringen av bydelen. Fridalshøyden og Langhaugen skulle utgjøre to utkikkspunkter i et område knyttet sammen med gjennomgående grøntstrukturer. Skolen som offentlig bygg skulle skille seg ut fra omgivelsene både i arkitektur og høyde, og i funksjon som park- og møteplass for bydelen. Planforslaget legger opp til en direkte videreføring av denne visjonen, og i lys av dette, synes området å kunne tåle noe høyere gesimshøyder på skolens bygg. Dette skal være et sentralt og samlende målpoint for alle i området og da er det riktig at byggene skiller seg ut fra den øvrige bebyggelsen.

Hovedgrepet med å åpne opp og binde sammen uteområdene mest mulig fører til at nybygget over bakken må holdes kompakt og få plass til flere av undervisningsarealene i høyden enn i bredden. Langhaugen vgs. har mange spesialrom med ekstra høyde i dansesaler og tykkelse i dekker for å ivareta lydkrav i musikkrom. Dette gir en noe høyere gesimshøyde ut mot Slettebakksvei enn boligbebyggelsen på motstående side.

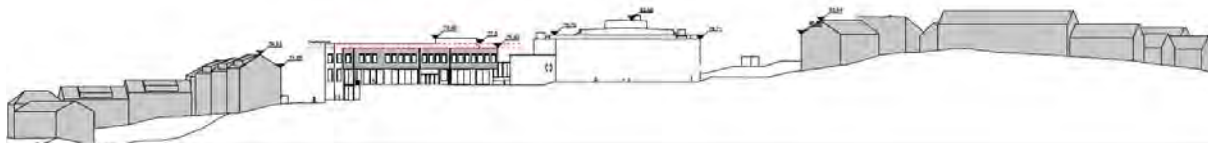

Figur 30 Gatesnitt mot Slettebakksveien

Likevel er nybygget rasjonelt organisert og nedskalert i forhold til hovedbygget og legger seg respektfullt i terrenget med ulike høyder og volum. Når man beveger seg rundt i området vil dette bidra til å variere inntrykket av byggets høyder. Det er vår oppfatning at selv om gesimshøyden isolert sett mot Slettebakksveien har en høyere kotehøyde enn boligbygget på den andre siden, vil høydene oppleves naturlig i situasjonen. Sett i større sammenheng (se vedlegg 6C og 6D med større utsnitt) er det tydelig at skoleanlegget framstår dempet i forhold til landskapet som i utgangspunktet trapper seg opp mot eksisterende skolebygg. Denne oppadgående

silhuetten mot eksisterende skolebygg er i seg selv ett av planområdet særpreg sett i forhold til Slettebakksveien, og den nye skolens arkitektur innordner seg helhetlig denne bevegelsen oppover i landskapet.

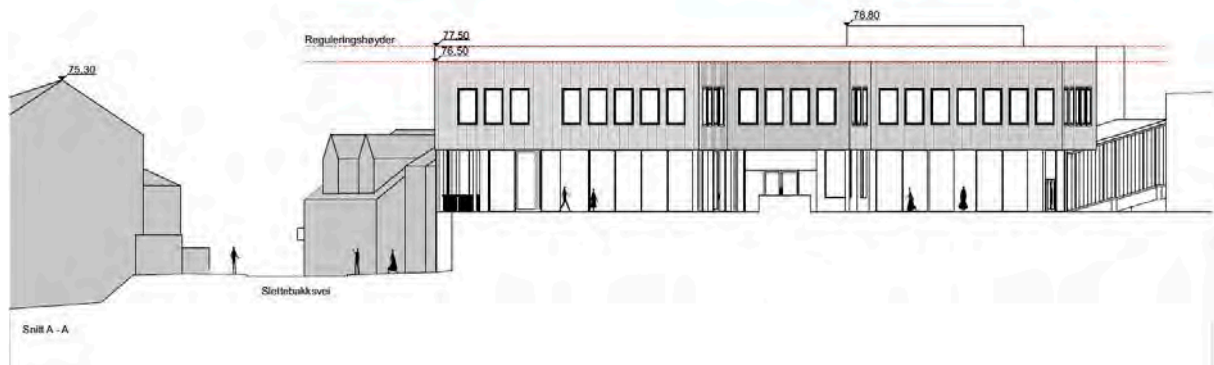
Figur 31 Snitt som viser landskapsilhuet og terreng mellom Hagerups vei og Slettebakksveien. Eksisterende skolebygg ligger høyst i landskapet, og bebyggelsen trappes av i takt med landskapet. (ill: ORA)

Figur 32 Aktive fasader langs Slettebakksveien hvor dancesalene ligger på rekke og rad og gir liv til gaten. De dobbelhøye glassflatene markerer en egne hovedinngang til skolen rett fra Slettebakksveien.

Skolens etasje på bakkeplan er mot alle sider utformet for å skape en trygg og aktiv atmosfære hvor mennesker kan møtes og byliv kan oppstå. Det planlagte tiltaket har ingen tette «bakside»-fasader, og langs Slettebakksveien bidrar dancesalenes aktiviteter kombinert med de varierte uterommene rundt med å levendegjøre gaten. Uterommene inviterer til å bevege seg opp og inn i skoleanlegget og benytte seg av dette på forskjellig vis til ulike tider. Solbakken, som det ene uterommet er kalt, er planlagt som en forlengelse av hjertet, som strekker seg tvers gjennom bygget og ned til Slettebakksveien. Her på skolens nedre plan vil det finnes en egen hovedinngang tett på både idrettshall, garderobes og dancesaler. Den andre hovedinngangen er fra Hagerups vei direkte inn til skolens eksisterende hovedbygg.

Mot Slettebakksveien regulerer planforslaget en gesimshøyde på 76,5 langs ca. 22 meter av fasadelivet og 77,5 langs ca. 21 meter. Fasaden nærmest Slettebakksveien utgjør den delen av nybygget med høyest fasade, men fordi den er relativt kort i forhold til lamellbebyggelsen på den andre siden av veien og underdelt i 4 gradvis tilbaketrukkede deler, framstår volumet ganske slankt. Dette forsterkes også av de høye vinduene inn til dancesalene og at landskapet sjenerøst og frodig åpner seg innover på hver side av bygget. Det historiske skolebygget med Ulriken som bakteppe troner over hele situasjonen, og skaper derved et tydelig hierarki hvor nybygget underordner seg både landskap og den historiske bygningsstrukturen.

Figur 33 Snitt gjennom Slettebakksveien som viser ny og eksisterende bebyggelse (ill: ORA)

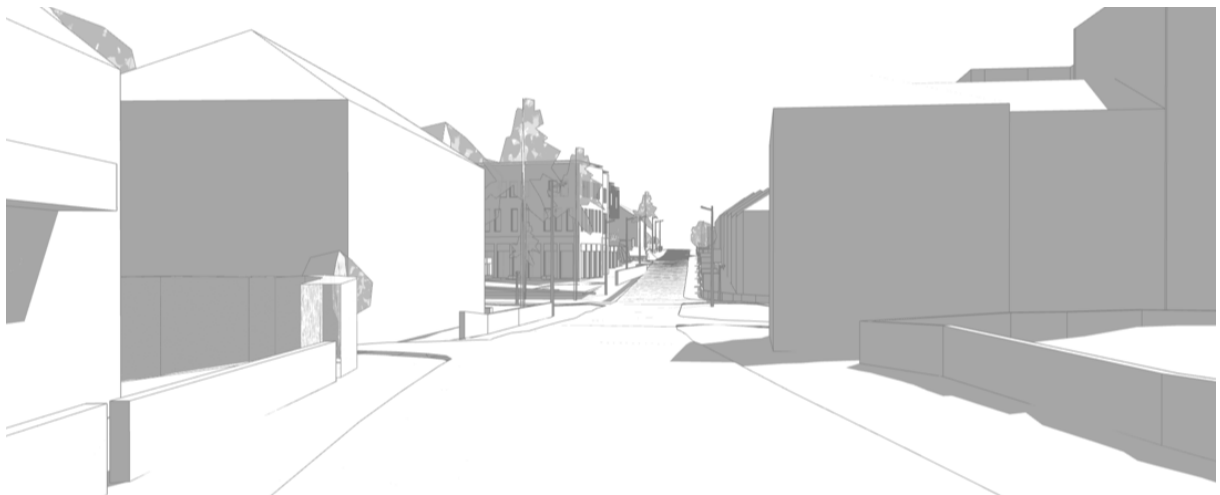
Byggehøyde er tilpasset slik at gatesnitt får en menneskelig skala, hvor det er god kontakt mellom bygninger og utearealer. Høydevirkningen sett fra gateplan er minsket ved å utforme bygget med flere sprang i bygningslivet og med opp eller nedtrapping i høyde. Sett fra fotgjengerens perspektiv har skolebygget delikate variasjoner fasaden, både i byggets utforming og ved at aktiviteten bak fasaden er gjort synlig. Bygget er fra alle sider åpent, aktivt og inviterende for den forbigående.

Figur 34 Sett fra sør i Slettebakksveien glir nybyggsdelen av tiltaket harmonisk inn i helheten. Det modernistiske formspråk skiller seg ut fra den omkringliggende lamellbebyggelsen med saltak, men har et ellers harmonisk og lite ruvende volum, som samtidig uttrykker at nå har man kommet til en skole med mer offentlig rettet preg.

Figur 35 Der boligbebyggelsen rammer inn gateløpet, er det mer luft og lys rundt skolebygget slik at man trekkes innover i skoletomtens større og gjennomgående utearealer. Her kan man gå direkte opp til øvre skoleplass og videre til Hagerups vei på oversiden av planområdet. Man kan også gå gjennom skoleområdet og rett til grønndraget nord for skoletomten.

Figur 36 Også når man kommer fra nordsiden i Slettebakksveien framstår den nye delen av skolen som hverken dominerende eller upassende i sammenhengen. Høyde og volum er tilpasset skolefunksjonen uten å overstyre boligblokkene rundt.

Figur 37 Når man kommer nærmere tiltaket er det skolens åpne uteplasser rundt nybygget som trer tydeligst fram. Høyden på nybygget framstår som lite problematisk i den store sammenhengen for gaten.

Figur 38 Fra oversiden av planområdet, ligger nybygget tydelig underordnet eksisterende volum (helt til høyre i illustrasjonen), i både høyde og dimensjon.

KAP. 6 // AVSLUTNING

Planforslaget berører verneverdig bebyggelse Langhaugen videregående skole, og kulturmiljø for Landås. Som beskrevet over ivaretar planforslaget viktige vernehensyn – både gjennom estetisk utforming og arkitektur i relasjon til eksisterende skolebygg, og i forhold til føringer gitt i Årstadplanen – en plan inspirert av den amerikanske hageby-tankegangen, kombinert med høy utnyttelse i form av lavblokk lamellbebyggelse og frittliggende boliger som følger landskapet. Planforslaget forsterker forbindelsen og tilgangen til grønne og aktive uterom, og legger til rette for særegen arkitektur forbeholdt offentlige bygninger i området. Planforslaget legger opp til byggehøyder som er høyere enn boligbebyggelsen i Slettebakksveien, men lavere enn eksisterende skolebygg. Perspektiver og snitt viser at selv om ny bebyggelse er høyere, vil bebyggelsens rytme og inndeling i fasaden, samt aktivitet på gateplan, gi en ny arkitektur i menneskelig skala. Selv med riving av gymsal vil planforslaget samlet få en positiv konsekvens for kulturmiljøet.